

ERKEN BİR ÖLÜMÜN ARDINDAN GECİKMiŞ KİŞİSEL BİR YAZI

Oktay ÖZEL

Hâki renge boyalı Polatlı günleri... Her biri kendi renginde dünyalarından kopmuş, koparılmış; hâki ve grinin tonlarının hakim olduğu yer ile gök arasında hiç de az sayılmayacak uzun günlerini, haftalarını, aylarını hadisatın hükmüne terketmiş binbir çeşit insan... Bir tarafta, körpe delikanlılar. Çoğu ateşin; yaşama sevinci, heyecanı gözlerine, ellerine, dillerine yansıyan 'çok bilmiş'ler. Diğer tarafta biraz daha kıdemli, taze 'meslek sahibi' gençler. Daha şimdiden hayatlarının rolüne - içten veya zoraki - kendini vermiş, aileleri ve toplum gözünde adam sınıfına girmiş olmanın gururunu 'diğer'lerine mesafeli tavırlarıyla her daim dışavuran 'olgun' insanlar. Çoğu da öğretmen yanılmıyorsam. Her ne kadar arada bir rollerinde falso yapsalar, gençlik heyecan ve hezeyanlarını - biraz tutuk da olsa - tıpkı diğerleri gibi gösterebilirler de...

Ve nihayet 'misafir'likleri her halinden

belli, orta yaş kuşağı 'kalem artığı' bir grup 'hoca'... Sen de onlardan biriydin. Şavşat'ın hoş fakat bir o kadar da zor koşullarında el yordamıyla büyüyüp yavaşlayan, belki çilekeş fakat güzel, mütevazı ve mütevekkil insanlardan biriydin. Bir üniversitede akademik çalışma yapma imkanı bulman bu özelliklerini ortadan kaldırmamıştı. Hele hele her nasılsa ya da hasbelkader 'ilm' zırhına bürünüp bütün sığılı ve cehaletiyle tavra satmağa kalkan o kendinin komiği meslektaşlarından hiç değildin.

Aynı koşullarda aynı koridoru paylaştığımız dört ay boyunca ne yazık ki çok fazla bir araya gelemedik, konuşamadık; yalnızca bir kaç kısa hasbıhal, çaya benzer suların eşliğinde. O anlarda da birbirimizden, meslektaş ortaklıklarından çok Şavşat'ı, Ardahan'ı, Erzurum'u konuştuk. Son yıllarda açılan sınır kapısından Karadeniz'e adeta akın eden

zavallı "Nataşalar"ın, çocuklarını da yanına alarak gelen orta yaşlı Gürcü kadınlarının bizzat göz şahidi olduğumuz dramını, Aras, Çoruh nehri boyunca Ardahan'a, oradan Erzurum'a uzanan hat üzerinde bu zavallı kadınlar etrafında oluşan fuhuş sektörünün korkunç boyutlarını konuşup, birlikte üzüldük. Görev yaptığın Erzurum'un görünen ve saklı yüzünü konuşurken ben bir defa daha hayretlere düştüm. Tanpınar'ın ikinci şehrinin ruhunu beyhûde aradım. Ve sormadan edemedim: Acaba Tanpınar bu şehre, insanlarına ve onların esrarına ne derece vakıftı? Yazdıklarının ne kadarı gerçeğin ne kadarı kendi zengin muhayyilesinin ürünüydü?

Sen bütün bunları konuşurken de, artık insanlık hallerinin sonsuz çeşitliliğini görmüş, anlamış bir ölümlünün sükûnet ve olgunluğuyla kimseyi yargılamadın, asmadın - kesmedin! Halbuki yan masada oturan bir kaç yüksek mektep müstahdemî erbabı ilim senin kaçındığını zevkle yaparlardı eminim! Sen ise, yapmacıklığın, samimiyetsizliğin hiç bir eseri görülmeyen bu tavrınla, bu ülkenin insanları hakkında zaman zaman içine düştüğüm umutsuzluğu bir an için tekrar umuda dönüştürenlerden biriydin.

Birbirimizi çoğu zaman koğuş koridorunda ya da lavaboda görürdük. Merhabalaşır, iki çift söz eder, hal-hatır sorardık. Uzun süre seni "Veham Hoca!" diye çağırdım (adını yanlışlıkla 'Vehameddin' olarak algıladığım için; kimbilir belki de durumumu[zu]n vehametini bilinçaltı bir göndermeydi!). Ortak yanlarımız vardı. Her şeyden önce meslektaş-tık, her ne kadar bunu yeterince paylaşmadıysak da! Ayrıca bölüklerimizin abileri, amcaları, ve hatta kimilerinin dilinde

'bey'leriydik o ilerlemiş yaşlarımız, ağarmış ya da dökülmüş saçlarımızla. Ama bir süre için yeniden 'öğrenci' olmuştuk. Üstelik hiç alışkın olmadığımız bir tarzda ve ortamda. Küçük-büyük rütbeli "komutan-hocalarımız"ın kiminin zaman zaman yüksek perdeden hakaretlerine, azarlamalarına ve nasihatlerine muhatap olmak kolay değildi elbette. Bu ülkede üniversite bitirmiş olmak, oralarda bizzat 'hoca' olmak hiç de 'adam' olmak anlamına gelmiyordu belli ki! Herkese açıkca göstermiştik ki, koca tarih hocaları dahi sinüs-kosünüs hesabını bilmeyebilirlerdi! Hepsine amenna! Öyle de, bir şeyi anlamakta hep zorluk çektiğimi belirtmek zorundayım: 'Harp sanatı'nın kadınların, genç körpe kızların bacak aralarına şarjör boşaltmakla ne gibi bir bağlantısı olduğu beni hep düşündürmüştü, ancak 'şarjörçü' komutanımıza sormaya bir türlü cesaret edememiştim. Bilmem sen bu konuda ne düşünürdün? Ne de olsa evliydin ve iki de çocuğun vardı. Dedim ya, çok fazla konuşma fırsatımız olmamıştı.

Yanlış hatırlamıyorsam doktora tezin mütareke yıllarında İstanbul hükümetinin Anadolu'ya gönderdiği teftiş heyetleriyle ilgiliydi. Bu araştırma için çeşitli arşivlerde çalışmıştım. Ve gariptir, bu arada Milli Mücadele ve Cumhuriyet tarihimizin bir çok gerçeğinin saklı olduğu en büyük askeri arşivimizde de uzun süre çalışmış, olabildiği kadarıyla bazı dostluklar kurmuştu. Ne yazık ki, bütün bunlar bile senin her açıdan daha yararlı olabileceğin eski yazıyı iyi bilen bir 'uzman tarihçi'-akademisyen olarak askerlik yapmanı sağlayacak bir 'meslek kurası' veya 'özel kura'dan yararlanabilmen için yeterli değildi. Daha ne

gerekiyordu acaba?

Kuraların çekildiği günü ve o anı unutmak mümkün mü? Bir torba, bir küçük kağıt parçası, titrek/sakin bir el... Sonra? Bir anda kendini şarkta, garpta ya da ortalarda bir yerde bulanlar... Sen bu 'düz' kurada kendini birden Kıbrıs'ta buluvermiştin. İlk tepkin ne olmuştu bilmiyorum; ama ben senin adına, daha kötüsü de olabilirdi diye, sevinmiştim. Sen ise biraz hüzünlü, belki kızgındın, ama yine belirgin bir gülümsemeyle "kısmet!" demekle yetinmiştin.

Son görüşmelerimizden birinde, ki bir bayram günüydü, çocuklarının haberi alınca bu işe çok sevindiklerini söylemiştin. Kimbilir üzerine neler kurdukları bu 'yavru vatan'da kısa bir süre de olsa yaşamının tatlı heyecanı ile kanatlanmışlardı. Sen ise, daha şimdiden, onların okul durumunu aksatmadan aileni oraya taşımının muhtemel, daha doğrusu aşık kar güçlüklerini düşünmeye başlamıştın.

Bunu söylerken bile sükûnet ve ağırbaşlılığını hiç bozmayışını, gözlerindeki o sıcak bakışı ve yüzünü aydınlatan o hafif gülümseyişi asla unutmuyacağım. Kalın bitişik kaşlarının gölgesi altındaki o yanık tenli yüzünle ortaya çıkan haşin görüntünün altında herhalde şevkatli bir baba, sıcak sevecen bir koca idin. Her halinden belliydi ki iyi bir insandın...

Son görüşmemiz her ikimizin de yeni bir dostluğun başlangıcı olarak gördüğümüz bu ilk faslın sonuydu yalnızca. İlk fırsatta tekrar ve mutlaka görüşecektik; daha doğal ve daha 'normal' bir ortamda, kendi ortamımızda. Nereden bilebilirdik ki, bu bir son vedaymış. Halbuki sağlam ve sağlıklı bir yapın var gibiydi. Sabah akşam sporlarında kendinden on onbeş

yaş küçük delikanlılar arasında onlardan hiç aşağı kalmadan koşardın. Acemi askerlik için belki en zor mevsimde, bozkırın sert soğuk ve ayazıyla başa çıkmakta oldukça başarılı görünüyordun. Ta ki, sonunda herkes gibi sen de daha fazla direnemeyip, uzunca sayılabilecek bir süre ilaçlarla zar-zor ayakta durduğun zamana kadar. Buna rağmen eğitimden kaytarmaya çalışmamıştın. Bu durumda bile geceyarısından çok sonra sırtında tüfeğin ve içinde kim bilir kaç kat giysinle seni dış nöbet için o korkunç ayazın içine dalarken gördüm. "İyi nöbetler Hocam, kolay gelsin!" deyişime "sağolasın!" derken, yine sükûnetini bozmamış, yine o gülümsemeni eksik etmemiştin.

Sonradan duydum ki, dağıtım izni için memleketine dönerken, belki de eşini ve iki çocuğunu bile göremeden, ölüm seni yolda yakalamış. Hiç kimsenin ve hiç bir olayın kolayca etkileyemeyeceğini zannettiğim kişiliğindeki o sonsuz sabır ve tevekküle belli ki sonunda kendi kalbin isyan etmiş. Gidişinle, bu ülke iyi bir insanını, daha mesleğinin başlarındaki bir tarihçiyi kaybetti.

Ne yapmalı, kime kızmalı? Binbir emekle ve çoğu zaman tesadüflerle yetişen insanlarımızı hovarda harcayan bu garip ülkemizin garip çarkına mı lanet okumalı? Yoksa, nice yetenekleri, beyinleri anlamsızca ve inatla sürdürülen doldur-boşalt usulü çalışan bir 'vatani hizmet' anlayışının acımasız torbasına doldurup, yaşamın bizzat kendisini bir talih oyununa dönüştürmemize mi kahrolmalı? Hepimiz birşeylerin bedelini ödüyoruz. Kâh hafif kâh ağır. Kendi ülkemizdeki hayatımızın sevmekle terketmek arasında bir zorunlu-seçmeli tercih kısılcasına sürüklendiği bir dönemde bana,

o gülümseyen hatıran karşısında bir meslektaş olarak buraya tarih düşmekten başka bir şey kalmıyor:

Dr. Fahamettin Yılmaz. Erzurum'da sâkin, iyi eski yazı bilir, tarihçi, öğretim

üyesi. Bu nitelikleri askeri arşivlerde uzman yedek subay olarak askerliğini yapmasına yetmedi! Eksik yaşadı, eksik 'hizmet etti!', erken öldü. Fî evail-i Zilkade sene 1415[1995].

Dr. Fahamettin Yılmaz

(Görev Yaptığı Atatürk Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü yetkililerinin sağladığı bilgilere göre 'ansiklopedik' hayat hikayesi)

1961'de Artvin'in Şavşat ilçesi Köprüyaka köyünde doğdu. İlk ve orta öğretimini Şavşat Veliköy nahiyesinde, lise öğretimini ise İzmit Merkez Lisesi'nde yaptı. 1980'de girdiği Erzurum Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nden 1984'te mezun oldu. Kısa bir süre Sağlık Bakanlığı bünyesinde Tarih öğretmenliği yaptı. 1985'te Atatürk Üniversitesi'nde

Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Okutmanı olarak göreve başladı. Aynı üniversitede *Vilâyet-i Müstahlasa* konulu teziyle Yüksek Lisansını, ardından da *Anadolu Tahkik Heyetleri* (1919) adlı teziyle de Doktorasını verdi (1994). Doktorasının hemen ardından askerlik hizmeti için Ankara-Polatlı'ya giden Fahamettin Yılmaz, burada tamamladığı yedek subay temel eğitimi sonunda, müteakip görev yeri Kıbrıs'a gitmek üzere dağıtım iznini kullandığı sırada, eşinin ve çocuklarının bulunduğu Akyazı köyü'ne giderken Ormanköy'de geçirdiği bir kalp krizi sonucu vefat etti. Cenazesi doğumyeri olan Köprükaya köyünde defnedildi.